

СУЧАСНІ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРУПОВОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Розкрито особливості групової форми навчання старшокласників за допомогою сучасних інтернет-технологій. Визначено дидактичні можливості цих технологій для забезпечення основних етапів групової роботи.

Ключові слова: *групова форма навчання, інтернет-технології, соціальні сервіси, системи спільної навчальної діяльності, вебінар.*

Одним із пріоритетних напрямів, який визначено Національною доктриною розвитку освіти, є запровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Як показує практика, педагоги розглядають ІКТ лише як засіб індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності школярів, незважаючи на значні можливості цих технологій для розв'язання багатьох інших дидактичних завдань. Відповідно, актуальним стає пошук таких форм організації навчання, які ґрунтувалися б на застосуванні інтерактивних методів, активній взаємодії учнів між собою за допомогою сучасних мережевих технологій. Серед таких форм особливої уваги заслуговують групові, використання яких дає можливість оптимально поєднувати найкращі здобутки традиційної освітньої системи та інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Розв'язанню проблеми групової навчальної діяльності присвячені наукові праці Х.Й. Лійметса [2], Н.В. Пожар [7], Л.А. Покась [8], О.Г. Ярошенко [9] та інших дослідників. Результати проведеного аналізу цих досліджень показують, що групові форми навчання сприяють підвищенню якості знань та рівня пізнавальних інтересів учнів, формуванню мотивації до здобування знань, розвитку міжособистісних відносин, виявленню здібностей і навчальних можливостей школярів.

Разом з цим, аналіз наукових праць Е.І. Горошко [0], М.Н. Морозова [3] та інших дає підстави вважати, що поєднання сучасних ІКТ та групових форм навчання має значний дидактичний потенціал, який успішно реалізується у навчальних закладах більшості розвинутих країн. Проте, у вітчизняній науці теоретичні та методичні основи використання інтернет-технологій, які забезпечують ефективну групову взаємодію між дистанційно віддаленими учасниками освітнього процесу, залишаються недостатньо розробленими.

Мета цієї статті – проаналізувати структуру групового навчання учнів та визначити дидактичні можливості використання сучасних інтернет-технологій у забезпеченні її основних компонентів.

У психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до визначення групової навчальної діяльності. Ми цілком погоджуємось із думкою К.Ф. Нор, що групова навчальна діяльність – це форма організації навчання у групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителем і співпраці з іншими учнями [4, с. 8].

Групові форми поділяються на *ланкові* (організація навчальної діяльності постійних груп учнів, які працюють над спільним завданням); *бригадні* (виконання практичних і лабораторних робіт спеціально сформованими учнівськими групами); *кооперативно-групові* (виконання частини загального, рівноцінного за рівнем складності класного завдання), *диференційовано-групові* (організація роботи учнівських груп з різними навчальними можливостями), *робота в парах* [5, с. 78].

За характером зв'язку між підгрупами у виконанні навчальних завдань розрізняють такі види групової навчальної діяльності: *кооперативно-паралельний* (групи одночасно виконують завдання, які в сукупності призводять до досягнення спільного результату); *кооперативно-послідовний* (групи виконують завдання у певній логічній послідовності, що приводить до досягнення наперед заданого результату); *змагально-паралельний* (групи одночасно виконують однакові чи схожі завдання і змагаються у досягненні певного результату за визначеними критеріями); *змагально-послідовний* (групи послідовно виконують однакові або схожі завдання і змагаються у досягненні певного результату за визначеними критеріями).

У дисертаційній роботі Н.В. Пожар цілком обґрунтовано визначено такі етапи організації групової роботи учнів: підготовчо-організаційний, колективно-аналітичний і контрольньо-оцінювальний. Сутність підготовчо-організаційного етапу полягає у формуванні груп, розподілі між ними завдань, наданні методичних рекомендацій щодо їх виконання, постановці цілей і змісту завдання кожним учасником. Колективно-аналітичний етап передбачає виконання учнями спільного завдання у складі груп, що включає його обговорення, розподілення підзадач між членами групи, визначення функцій кожного учня. Результатом цього етапу є підготовка і представлення звітів усіма групами. На контрольньо-оцінювальному етапі відбувається аналіз виконаної роботи і оцінювання отриманих результатів [7, с. 8].

На нашу думку, групові форми навчання можуть стати ефективними для організації пізнавальної діяльності старшокласників, адже інтерес підлітків до занять викликає, в основному, можливість широкого спілкування з однолітками. Крім цього, значну частину вільного часу вони проводять спілкуючись у мережі

Інтернет, тому передбачається, що поєднання групових форм із сучасними засобами електронних комунікацій сприятиме формуванню позитивної мотивації до навчання.

Пожар Н.В. визначила особливості групової роботи старшокласників в умовах інформатизації навчання, серед яких важливими для нашого дослідження є такі: заміна прямих контактів між членами групи опосередкованими за допомогою електронних комунікацій; залучення до групової роботи учнів з інших шкіл, міст і країн; створення за допомогою мережевих технологій умов однакового доступу кожного учасника групи до електронного об'єкта спільної діяльності у будь-який момент часу; наявність комплексу різноманітних засобів і способів виконання завдання, які надають інформаційно-комунікаційні технології.

Розглянемо основні інтернет-технології, котрі дають змогу ефективно організувати групове навчання учнів. Перш за все, це соціальні сервіси мережі Інтернет, які останнім часом викликають значну зацікавленість педагогів. Цінність цих сервісів, на думку Е.Д. Патаракіна, полягає в тому, що вони розроблені з урахуванням психолого-педагогічних основ групової роботи і забезпечують взаємодію всередині груп [6].

До сучасних соціальних сервісів відносять: вікі (колективне створення гіпертексту), блоги (створення записів, які можуть коментувати інші особи), засоби пошуку (учасники проводять пошук, збереження і класифікацію навчальної інформації), соціальні мережі (спілкування і встановлення зв'язків між людьми), карти (географічні та інтелектуальні) тощо. До соціальних сервісів належать також групи Google, які є не лише засобом спілкування, а й співпраці для учасників групи. Серед сервісів груп Google особливої уваги заслуговують такі: створення сторінок спільними зусиллями групи, розроблення унікального дизайну із застосуванням кольорових фотографій і схем, спільне використання файлів, створення портфоліо учасниками групи.

Ще одним перспективним напрямком організації групової діяльності учнів є використання систем спільної навчальної діяльності (Computer Supported Collaborative Learning – CSCL), під якими розуміють програмні середовища, що функціонують на об'єднаних у мережу комп'ютерах. Такі системи забезпечують підтримку групи учнів, котрі працюють над спільним навчальним завданням. Проте, некероване співробітництво всередині групи не завжди сприяє досягненню освітніх цілей. Тому для підвищення ефективності групового навчання необхідно задати структуру взаємодії учнів, яка встановлює порядок формування груп і характер взаємодії учнів між собою [3].

Як правило, програмні системи спільної навчальної діяльності забезпечують комунікацію між учнями; спільний робочий простір, в якому учні виконують завдання; управління навчальним процесом (формування груп, представлення завдань, реалізація сценаріїв навчання); запис результатів спільної роботи у базу даних; представлення необхідних навчально-методичних матеріалів. Деякі програмні середовища надають інструменти для побудови карт знань, оскільки групове навчання дуже часто вимагає встановлення і обговорення зв'язків між поняттями та концепціями.

Разом з цим, під час використання розглянутих інтернет-технологій можуть виникнути проблеми, зумовлені здебільшого психологічними і соціальними недоліками електронних комунікацій, зокрема такими, як відсутність безпосереднього контакту; відстрочена у часі і менш тісна взаємодія учнів між собою; відсутність невербальних засобів спілкування тощо.

Суттєво зменшити вплив цих недоліків на навчальний процес можна завдяки синхронним технологіям електронної взаємодії. Основні результати дисертації С. Храстинької, у якій було проведено порівняння синхронних і асинхронних технологій навчання, показують, що при синхронній взаємодії в учнів зникає характерне для дистанційного навчання відчуття ізольованості і вони стають повноцінними членами співтовариства. Крім цього, синхронна комунікація максимально наближує віртуальне спілкування до реального і дає можливість налагодити соціальні зв'язки [10].

На нашу думку, застосування таких синхронних технологій, як чати, аудіоконференції, відеоконференції та вебінари має значні дидактичні можливості для реалізації групового навчання.

Відеоконференції дають змогу територіально віддаленим користувачам бачити й чути один одного, а також передавати іншу інформацію. За своїми характеристиками відеоконференції є наближеними до очної зустрічі, оскільки передають невербальну інформацію. Серед відеоконференцій виділяють особливий клас – системи телеприсутності, які забезпечують надвисоку якість передачі аудіо- та відеоінформації, проте для їх застосування необхідне високошвидкісне обладнання.

Програмним засобом, який має відповідний набір інструментів для групової роботи школярів, є вебінар. Урахування різноманітних тлумачень цього поняття дослідниками (Н.В. Морзе, В.В. Осадчий та інші) дає підстави вважати вебінар інформаційно-комунікаційною технологією, яка передбачає проведення інтерактивних занять у віртуальному класі, що надає необхідний функціонал для спільного навчання учнів. Вебінари реалізуються за допомогою спеціальних платформ, які забезпечують одразу декілька елементів синхронної взаємодії.

Використовуючи технологію вебінарів, можна всебічно забезпечити всі етапи групової роботи (підготовчо-організаційний, колективно-аналітичний і контрольно-оцінювальний). Зокрема, для забезпечення підготовчо-організаційного етапу у вебінарі передбачені такі функціональні можливості: тестування та анкетування (для підбору складу груп), додаткові віртуальні кімнати (для формування груп), обмін файлами (для розподілу навчальних завдань). Однак, розподілення учнів у кімнати для групової роботи на основі результатів анкетування не є автоматизованим, що викликає певні труднощі. Тому ця функція потребує подальшого доопрацювання.

Для реалізації колективно-аналітичного етапу всередині кожної віртуальної кімнати учні можуть використовувати різноманітні засоби групової взаємодії: чати, аудіо- та відеоконференції, спільне

подорожування веб-сайтами, використання програмного забезпечення та електронної дошки тощо. Слід зазначити, що електронну дошку доцільно використовувати для побудови карт знань, які можуть бути збережені у будь-який момент вебінару. Для звітування груп після виконання ними завдань передбачена функціональна можливість демонстрації електронних ресурсів у різноманітних форматах (презентацій, документів, веб-сторінок, відеороликів).

Таким чином, використання сучасних інтернет-технологій, зокрема соціальних сервісів, систем спільної навчальної діяльності і особливо вебінарів забезпечує ефективну групову роботу учнів старших класів, яка не обмежена часовими і просторовими рамками організації навчальної взаємодії та співпраці. Відповідно, значне розширення освітнього середовища, збільшення можливостей комунікації учнів і вчителів з колегами інших регіонів та країн забезпечить підвищення мотивації школярів до навчання та збільшення творчої складової у навчальному процесі.

Зазначене дає можливість визначити перспективний напрям подальших наукових пошуків – розробка методик застосування розглянутих інтернет-технологій при викладанні конкретних навчальних дисциплін.

Використані джерела

1. Горошко Е.И. Виртуальное групповое обучение (с использованием Skype-технологий) как средство реформирования магистерских программ университетов [електронний ресурс] / Горошко Е.И. // Образовательные технологии и общество. – 2010. – Т. 13, № 2. – Режим доступу до журн.: <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html>.
2. Лійметс Х.Й. Групповая работа на уроке / Лійметс Х.Й. – Групповая работа на уроке. – М.: Знание, 1975. – 62 с.
3. Морозов М.Н. Системы совместной учебной деятельности на основе компьютерных сетей [Електронний ресурс] / Морозов М.Н., Герасимов А.В., Курдюмова М.Н. // Образовательные технологии и общество. – 2009. – Т. 12, № 1. – Режим доступу до журн.: <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html>.
4. Нор К.Ф. Технология организации групповой учебной деятельности / Нор К.Ф. – Николаев, 1998. – 75 с.
5. Освітні технології: навч.-метод. посіб / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М та ін.]; за ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
6. Патаракин Е.Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0 / Патаракин Е.Д. – М.: НП "Современные технологии в образовании и культуре", 2009. – 176 с.
7. Пожар Н.В. Группові форми організації пізнавальної діяльності старшокласників в умовах інформатизації навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 "теорія та історія педагогіки" / Н.В. Пожар. – Харків, 1999. – 16 с.
8. Покась Л.А. Методика організації групової форми діяльності учнів основної школи на уроках географії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Покась Лілія Антонівна. – К., 2006. – 206 с.
9. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика / Ярошенко О.Г. – К.: Партнер, 1997. – 193 с.
10. Hrastinski S. Participating in Synchronous Online Education: PhD dissertation [Електронний ресурс] / Stefan Hrastinski. – Lund, 2007. – 154 p. – Режим доступу: <http://www.lu.se/o.o.i.s?id=12588&postid=599311>

Tsarenko V.

MODERN INTERNET-TECHNOLOGIES AS THE MEANS OF GROUP LEARNING SUPPORT OF SENIOR PUPILS

Peculiarities of group learning of senior pupils by the modern internet-technologies support are found out in the article. The didactic possibilities of this technologies for basic phases of group learning are defined.

Key words: *group learning, internet-technologies, social services, computer-supported collaborative learning, webinar.*

Стаття надійшла до редакції 10.05.11